

Oświadczenie złożone przez senatora Ryszarda Góreckiego na 64. posiedzeniu Senatu w dniu 4 listopada 2010 r.

Oświadczenie skierowane do ministra środowiska Andrzeja Kraszewskiego

Szanowny Panie Ministrze!

W imieniu członków Zakładu Biologii Antarktyki Polskiej Akademii Nauk chciałbym zwrócić uwagę Pana Ministra na potrzebę dalszego finansowania badań, a przede wszystkim przedłużenia programu badań na Antarktyce. W mojej opinii zaangażowanie Polski w realizację badań antarktycznych powinno być podtrzymane. Obecnie w badaniach naukowych na Antarktyce bierze udział wielu polskich uczonych. Dlatego też zgłaszam sugestię do Pana Ministra, by wystąpił Pan jako minister środowiska ze stosownym wnioskiem do ministra nauki i szkolnictwa wyższego. Prowadzenie badań naukowych na Antarktyce i obecność tam polskich uczonych jest bardzo istotna dla kraju, nie tylko ze względów politycznych, ale także gospodarczych – z uwagi na potencjalnie duże zasoby naturalne w tym regionie.

Pragnę przypomnieć, że od momentu powstania Polskiej Stacji Antarktycznej imienia Henryka Arctowskiego w 1977 r. Polska została trzynastym państwem wchodzącym w skład Układu Antarktycznego, mającym równoważne prawo głosu w decyzjach dotyczących zarządzania Antarktyką – nowo tworzącym się międzynarodowym organizmem państwowym o powierzchni ponad sto czterdzieści razy większej od powierzchni naszego kraju. Swoje strategiczne racje strona polska artykułuje poprzez uczestnictwo przedstawicieli Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Zakładu Biologii Antarktyki PAN we wszystkich najważniejszych międzynarodowych organizacjach powołanych do wykonywania tej misji: ATCM/CEP (Antarctic Treaty Consultative Meeting), COMNAP (Council of Managers of National Antarctic Programmes), SCALOP (Standing Committee of Antarctic Logistics and Operations), CCAMLR (Convention for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources).

Polska wraz z Brazylią, Peru, Stanami Zjednoczonymi i Ekwadorem jest też pełnoprawnym współgospodarzem administracyjnej jednostki terytorialnej Antarktyki, jaką jest ASMA 1 (Antarctic Special Management Area) obejmująca teren Zatoki Admiralicji na Wyspie Króla Jerzego (Szetlandy Południowe, Antarktyka). Polska uzyskała i utrwaliła swoją pozycję w gronie państw zarządzających Antarktyką dzięki posiadaniu sprawnie działającej od ponad trzydziestu lat całorocznej stacji badawczej właśnie na terenie ASMA 1, co predysponuje nas do decydowania o dalszych losach Antarktyki i potencjalnie daje nam prawo do korzystania z jej zasobów. Na terenie Antarktyki znajdują się złoża ropy naftowej i gazu ziemnego oraz wiele innych cennych i strategicznych surowców mineralnych. Nie należy także zapominać o bogatych zasobach naturalnych wód Południowego Oceanu Lodowatego.

Antarktyka jest najbardziej izolowanym i posiadającym najbardziej ekstremalne warunki abiotyczne kontynentem na Ziemi, jest też największym na świecie naturalnym laboratorium, gdzie większość procesów biologicznych można badać w niezmiennym przez człowieka środowisku zarówno w skali regionalnej, jak i globalnej. Tutaj można prowadzić obserwacje nad kolonizacją nowych obszarów, adaptacją i przeżywalnością organizmów w skrajnie trudnych warunkach środowiska. Lepsze poznanie tych procesów umożliwi zastosowanie wyników do celów aplikacyjnych, na przykład wyjaśnienie molekularnych mechanizmów reakcji na ekstremalną dehydratację przyczyni się do opracowania skuteczniejszych metod przechowywania organów i tkanek do transplantacji. Organizmy żyjące w skrajnie trudnych warunkach antarktycznych mogą być źródłem wielu cennych genów mogących znaleźć zastosowanie w transformacji genetycznej roślin uprawnych oraz innych użytecznych organizmów. Mogą być również źródłem wielu związków wykorzystywanych w przemyśle, na przykład enzymów działających w niskich temperaturach.

Antarktyczne ekosystemy lądowe stanowią modelowy obiekt badań ze względu na ich pierwotność, prostą strukturę i nieskomplikowane zależności ekologiczne. Uzyskane wyniki mogą ułatwić zrozumienie funkcjonowania bardziej złożonych ekosystemów w naszych szerokościach geograficznych i umożliwić przewidywanie efektu przeobrażeń systemów biologicznych zachodzących pod wpływem czynników klimatycznych i antropogenicznych. Studia dotyczące struktury i funkcjonowania antarktycznych systemów lądowych budzą także duże zainteresowanie egzobiologii – dziedziny zajmującej się badaniem istnienia i rozmieszczenia życia we wszechświecie. Różnego typu analogii upatruje się szczególnie między warunkami panującymi w najbardziej pustynnych częściach Antarktydy i na Marsie.

Polskie badania polarne mają długą historię i tradycję. Ich początki związane są z losami polskich patriotów zesłanych na Syberię. W pierwszym w historii zimowaniu w Antarktyce uczestniczyło dwóch wielkich Polaków: Henryk Arctowski i Antoni Dobrowolski. W tym czasie Polska nie istniała na mapach

Europy. Ze względów patriotycznych, gospodarczych i politycznych powinniśmy kontynuować naszą obecność w Antaktyce.

Dlatego też pełen nadziei kieruję do Pana Ministra prośbę o podtrzymanie finansowania badań już trwających oraz zapewnienie finansowania działalności polskiej grupy badawczej w przyszłości.

Z poważaniem
Ryszard J. Górecki